

A Vasas pálya környéke (Csigó László felvételei)

244
FEKETE GÁBOR

FŐVÁROSI ŐRJÁRAT IV.

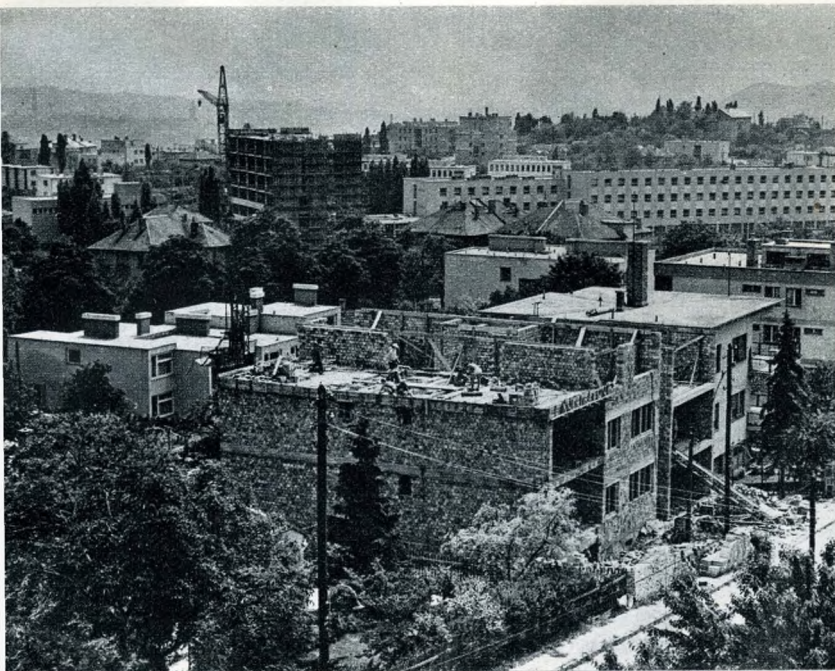
BOLDOG KERÜLET?

A Marcibányi téri ifjúsági sportpálya és az épülő ifjúsági ház

— Boldog az a kerület, ahol a tanácstagok beszámolóik, fogadóórák fő témái között a garázs-hiány, a fakivágás és a kutyák játszótéri sétáltatása szerepel, s nem az évszázada épült rozoga bérházak, elhanyagolt járdák, köröngyeteg, zsúfoltság miatt panaszkodnak a lakosok — hangzik időnként a felületes szemlélődők megjegyzése a II. kerületről. Való igaz, hogy a tízevenként tízezer lakossal gyarapodó és immár százezres kerületté növekvő városrészre az elavult lakásállomány — ez az olyannyira általános budapesti jelenség — nem jellemző. Dr. Horváth Sándor, a kerülettanácselnöke, nem kis meglepéssel nyugtázza, hogy amíg fővárosi átlagban a családi otthonok 50 százaléka egyszobás, addig itt lényegesen tágasabbak, modernebbek a lakások; sok tekintetben komfort-kerületnek is nevezhető a városrész.

Ellenben élénken tiltakozik a tanácselnök a kerület „boldoggá avatása” ellen. S indokol is.

Társasházépítkezés a Rózsadombon

A Mártírok útja

A Rómer Flóris utca

A társasház-lakó is — lakos

A kerület tekintélyes részét alkotó agyagos talajú dombvidék nemcsak a vizet nyeli, hanem a pénzt is. A felszabadulás előtt itt nem sok gondot fordítottak a talajvíz-elvezetésre, s az elszivárgók rendszerét, a támfalakat azóta kellett és még kell is folyamatosan pótolni; a pesti síkság a csúszós, örökösen mozgó talajnak ilyesfajta hátrányait nem ismeri.

Egy másik különlegesség: a nagy kiterjedésű, népes budai kerület mindmáig híján van tömeges állami lakótelepi építkezésnek. Igaz, 1966–1970 között négyezer lakást húztak fel a városrészben, de zömmel társasházakban. Üzlet, óvoda, bölcsőde és más járulékos létesítmény „nem járt” a beköltözőknek. Nyomban hozzá kell tenni, hogy a társasház-lakások többségét nem a legtehetősebb, kitűnő körülmények és kereseti lehetőségek között élő családok vették birtokukba; a tizenkét lakásos családi házaknál — ha garázzsal épültek is — meglehetősen kevés személygépkocsi található. Annál több gyermek. A lakóktól legtöbbször anyagi teherbíráruk maximumát, komoly áldozatot követelt a családi otthon megteremtése, a négyszögölek 1500–2000 forintos ára.

A lakosok száma tehát nő, a Mártírok útja egyik oldalán is, amely jellegzetesen „pesti városrész”, s különösen a másik oldalán, amely viszont hamisítatlan Buda. Ezzel együtt az ellátatlan házak, utcák, övezetek száma is emelkedik. Nyomban felmerül a kérdés, hogy a többi között hogyan is gondoskodhatna üzletről a tanács a csillagászati összegű telkeken? Sehogyan, ha csak úgy nem, hogy a társasházak földszintjére betársulna. Csakhát a lakástulajdonosok nem szívesen fogadnak be házukba közértet, zöldségboltot, fodrászt, patyolat-fiókot s inkább a szomszéd társasházat javasolják e célra. A tanács az utóbbi hónapokban a sarkára állt: a közösség érdekében addig nem ad ki építési engedélyt társasházakra, amíg a tervek nem szorítanak helyet bennük egy üzletre valónak. Kényszerű, de helyes módja a kereskedelmi hálózat fejlesztésének, élhetnének vele más kerületek társasház-övezetei is.

Egyébként régóta tervezik a kerület első OTP lakótelepét, 3300 családi otthonnal, a Csátárka út—Törökvesz út környékén. E terveket vegyes érzelmekkel fogadják a II. kerületiek, s a szakemberek is. A lakosok azért,

mert attól tartanak, hogy az építkezés, a zaj, a forgalom, a „benépesülés” a zöldövezet áldásainak egycsapásra véget vet. A szakemberek azért, mert az átriumos kiképzésű, teraszos, kettő-négy szintes lakó-sorházak terveit irreálisnak tartják, hiszen egy-egy lakás költségeit itt már ma 600–800 ezer forintba becsülik. Amennyire indokolt, hogy a szemgyönyörködtető, reprezentatív környéknek részt kell vállalnia a budapesti lakásinség enyhítésében, annyira tény az is, hogy a teljesen hiányzó alapközművek létesítése nem olcsó mulatság. Különösen, ha a közművesítés különcködő tervekkel, túlzott építészeti fantáziával párosul. Talán mégiscsak lehetne módot találni viszonylag olcsóbb lakások építésére olyan formán, hogy a táj szépsége se szenvedjen kárt. Lehetséges, hogy ezeket a módokat most tanulmányozzák, ezért is húzódik a lakótelep kivitelezése.

„Kettő per a”

Huszonkét év távlatából is nehéz elfogadható magyarázatot találni arra, hogy miként került a Krisztinaváros, a Pasarét, a Rózsadomb, a Mártírok útja „előkeltő” családjába, milyen alapon robbant be életébe a „szegény” falusi rokon, amely a kereszttségben a „kettő per a” nevet kapta. A „nagybudapestesítéssel” a II. kerülethez csatolták Pesthidegkút, Ady-liget, Remetekertváros környékét, s ez az integráció előnyére vált ugyan a kerület amúgy is híres szépségének, viszont a tanácsi kincstárát alaposan próbára tette.

Kétségtől megállapítható, hogy a szegény rokonnak azóta befogadta a család, s hogy mást ne mondjunk, maga a tanácselnök is hadat üzent a Budapest térképek „II/A” jelölésének; még formai megkülönböztetésére sem hajlandó. Nincs baj a tartalmi egyenjogúsággal sem; hosszú esztendőket áldozatos munkájával — 70 kilométeres csőhálózat megépítésével — az idén fejezik be az ivóvíz-vezeték offenzívát a hidegkútiai részére. Aki ismeri fővárosunk közművesítésének mai gondjait, az tudja, milyen nagy szó ez. Kapott Pesthidegkút nemrégiben körzeti szakosított orvosi rendelőt is, ez megint nem kicsiség. Röntgenre, EKG-vizsgálatra, fogászati rendelésre, laboratóriumi szakvizsgálatokra nem kell többé 13 kilométert utazni a Moszkva térig. Közvilágításból, autóbushálózattól — sajnos, a taxiforgalomból is — kereskedelemről és a városiaso-

dás egyéb áldásaiból is becsülettel részeseül a város rendjébe asszimiláló „II/A” kerület-rész.

Ezt a családi békét persze befelbőzlik a gondok, amelyekből — a hasonlat és példa kedvéért — Óbuda sem lenne mentes, ha történetesen hozzacsatolták volna Pilisvörösvárt és Borosjenőt. A kerületi tanács a rendelkezéseknek megfelelően összeállította a lakásigénylők lajstromát, a komputerek kidobták a pontszámokat, de a „beszivárgókkal” nem számolhattak: Hidegkút, Ady-liget, Remetekert város szinte észrevétlenül 16 ezer lakosú kerületrésszé gyarapodott. A vidékről felvándorlók közül igen sokan albérletet, ágybérletet, vikendház-bérletet vállalva tekintgetnek most a jobb jövőre, pontosabban a lakásosztály felé. Márpedig hiába a vízáros, rossz pontszámmal türelmetlenkedő, családi otthont — 10 éve igénylő lakos, ha egyszer az Ady-ligeti vikendházban egy-másfél esztendeje helyet foglaló családoknak — még rosszabb a pontszámuk. A tanács most megelőzésre készül: az új jövevényeknek azután saját felelősségükre kell vállalniuk a rossz körülményeket; nem lesz több joguk a régi várakozóknál.

Összbudai gondok

A II. kerület jellegzetes összbudai gondokkal, bajokkal birkózik; lakosai nincsenek kibékülve a kulturális és egészségügyi intézmények gyér hálózatával. S noha ebben a kerületben lakik és alkot a főváros legtöbb képzőművésze, a kerületnek mégsincs egyetlen kiállítócsarnoka, bemutatóterme sem. A jellegzetesen értelmiségi városrész — éppúgy, mint a Duna egész jobb parti táján — hiányolja a színházépületet, s a sajátosan lakóterületi kerület százezer emberének igencsak kevés a két mozi, a Május 1. és a Bem.

Nehéz lenne ellenőrizni azoknak a szociológiai magánkutatóknak és véleményeknek az igazságát, amelyek szerint a létesítmények hiánya miatt a II. kerület népére bizonyos fokú magabazárkózás, az átlagosnál gyakoribb „otthonülés” tapasztalható, ami különösen esténként és munkaszüneti napokon észlelhető. Annyi bizonyos, hogy — eltekintve a Mártírok útja pezsgésétől, fényeitől — másképp zajlik az élet esténként a középbudai övezetekben, dombokon, mint a belterületi „lankákon”. A televízió és a vendégfogadás dominál a

családi otthonokban; még a nyártelesteken, a pompás levegőjú utcákon is főleg szívük választottját kísérgető fiúk, és kutyájukat sétáltató gazdák láthatók. A fényes kirakatok, a vonzó-nyüzsgő forgalom, a közeli mozik — hiánycikkek a II. kerület nagy kiterjedésű részein. Ózondús levegőt a nyitott ablakon át is lehet szívni, az esti látványosságok sok tízezer — csillogó budapesti panorámára nyíló — ablak révén nyugtató, gyönyörködtető élmény. Téli pedig végképp nem okoz a családok többségének dilemmát a kérdés: hóban, fagyban, zimankóban útra kerekedni valamely pesti színházhoz, várakozni az 5-ös autóbuszra, az eléggé ritka 91-es járatra és a nagyon ritka 11-esre, idegeskedni, hogy a hegyi járatok utolsó kocsjait az előadás után le ne késsék — vagy pedig a fotelel nézni a televízió műsorát.

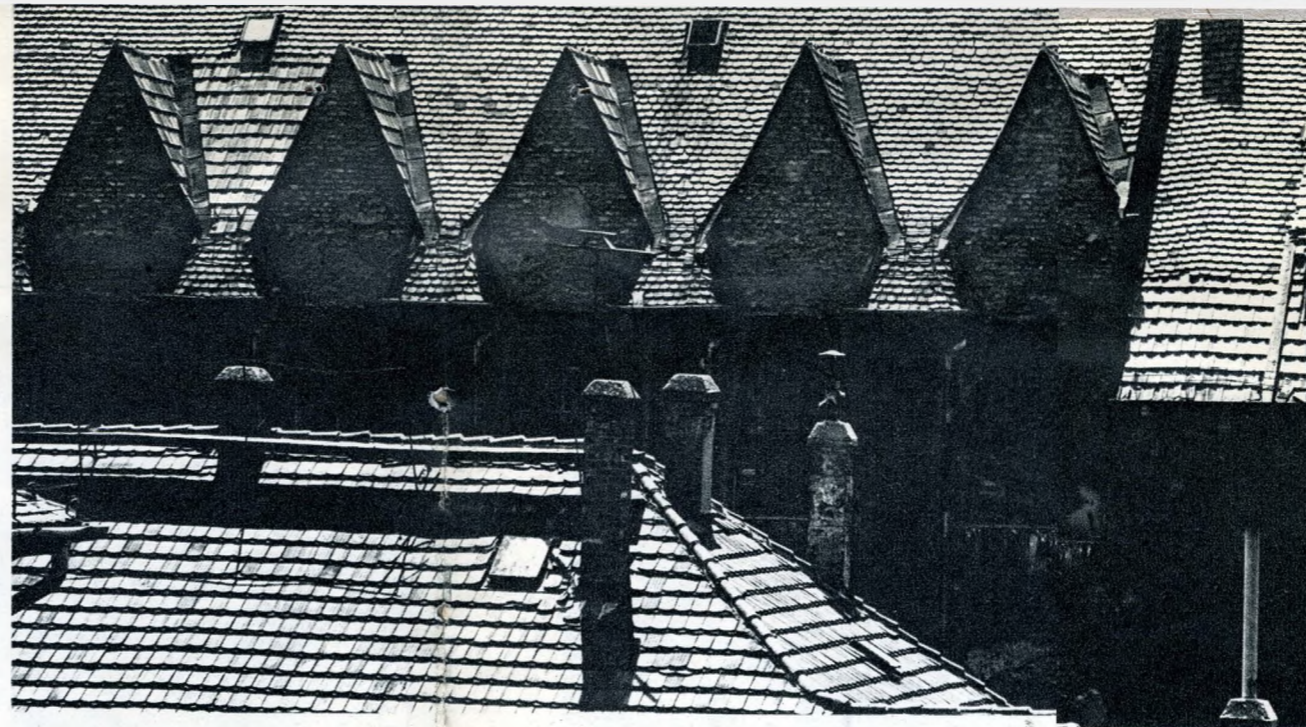
Más a helyzet, ha a II. kerületi lakosoknak nem a művelődés, szórakozás miatt kell elszánniuk magukat döntésre, hanem — gyógyítás végett. A Kapás utcában, a Mártírok útja macskaköves mellékutcájában, működik az egyetlen öreg kerületi szakrendelő, amely egy kisvárosban talán alkalmas lenne funkciója betöltésére, e városrészben azonban valósággal elvész. Idestova tíz-tizenöt esztendeje húzódik, halasztódik egy új rendelőintézet építése, de a jelek szerint még néhány évig a budapesti átlagnál nagyobb zsúfoltság, sorbanállás, félnapos várakozások örlik a betegek — és az orvosok — idegeit. Az idén tavasszal érkezett híradás mindenesetre öröndetes, remélhetőleg nem bizonyul elcsúsztattnak: megkezdhetik a tervezését egy közös — az I., a II. és a XII. kerület járóbeteg-ellátását szolgáló — intézménynek, amely a János kórház környékén épülne fel. Addig, hézagpótlásul, szakosított fiókrendelőket nyitnának, mint amilyen legutóbb a Pasaréten, a Lotz Károly utcában nyílt.

Az 50 százalék — nem felerész

A II. kerület intézményhálózata — ezúttal nemzedékek vonatkozásában vizsgálva — általában kedvezőbb képet és jövőt mutat. Kivételnek számítanak a legeslegfiatalabbak, mert a bölcsődei férőhelyek száma a budapesti átlagnál is kevesebb. Az új lakótelepeknek — s ezt valóban időzjelben írjuk! — az „ölebe hullanak” a bölcsődék; a kerületben sűrűsödő társasházak járulékos beruházásainak célcsoportos

állami támogatása viszont hiányzik, a tanács pénze pedig kevés. Biztatóbb az óvodások elhelyezési lehetősége. A Fővárosi Tanács vállalta az óvodaépítési költségek felének a biztosítását is, ha a kerületi tanács is „beszáll” a maga 50 százalékkal. Csakhat amikor ezt a vállalat tette, egy óvodai férőhely még 33 ezer forintba került, most pedig már 50 ezerbe. Könnyűszerkezettel vegyes építési módnál — a Vörös Hadsereg útján most készülnek hozzá — 75 ezer forintba. Ilyen körülmények között a matematika vastörvényei nem „stimulálnak”, mert a főváros által felajánlott 50 százalék a költségek legfeljebb 20–30 százalékának felel meg. Ezért a kerület pénzéből a tervezett két óvoda helyett csak egyre telik; a hiányt ebben az ötéves tervben a már meglévő óvodák bővítésével pótolják — és lakások vásárlásával; mert olcsóbb, ha a néhány millió forintért vásárolt családi otthonokba költöztetik át a meglévő óvodaépületek szolgálati lakásaiban élőket, s helyükre óvodarészeket rendeznek be, mintha új épületeket kellene emelni.

Következzék a serdülő korosztály; érte igen sokat tesznek a főváros és a kerület vezetői. Például azzal, hogy a Marcibányi téren az év végére felépül Budapest első „Ifjúság Háza”. Kétemeletes épület, könyvtárral, szakköri helyiségekkel, 400 személyes előadó- és klubteremmel — 17 millió forintért. A Kolozsvári utcában a közeli múltban vehették birtokukba a fiatalok a modern sportpályát, öltözőkkel. Ami az oktatási létesítményeket illeti, nem kevesebb, mint hat középiskola található a II. kerületben, a követelményeket ezek mennyiségben is, színvonalban is kielégítik. Az általános iskolák állapotát, környezetét, feltételeit tekintve sincs okuk különösebb panaszra a szülőknek, kivéve az Áldás utcai intézményt. Az összedőlőni készülő öreg iskolát drága és gondos tervezés után az a balszerencse érte, hogy — műemléknek nyilvánították. Nem hiszem, hogy a főváros kultúrája, történelmi patinája, a fiatalok hazafias nevelése e műemlék nyilvánítás nélkül súlyos veszélyben forgott volna. Mindenesetre, új helyreállítási tervet kellett készíteni, nem kis költséggel. Ebben szigorúan benne foglaltatott a többi között az is, hogy egyedileg kell egyértelműen az iskola minden kellő tetőcserepét. A tanács azonban nem kívánja a hiányzó milliók miatt szüneteltetni a tanítást, s úgy határozott, hogy amíg a műemlék cserépre

Az Áldás utcai iskola teteje

A Moszkva tér

A Margit-híd budai hídfője

össze nem gyűlik a forint, addig egészen közönséges, ám célszerű gyári széria-tetővel hozza rendbe az iskolát. A szülők egyhangúlag helyeslik a döntést. A realitásokkal számoló kívülállók is.

A budai nagykörút és környéke

Az év végére a II. kerület is metrótulajdonos lesz. Az első pillantásra a Moszkva tér alá érkező szerelvények a városrésznek csak kis pontját érintik, ám hatásuk meglehetősen széles körre terjed. Mindenekelőtt: a II. kerületiek közül igen sokan dolgoznak a Belvárosban, tehát jól kihasználhatják a metróközlekedés előnyeit. A jelek szerint az 56-os autóbusz a Lánchíd pesti hídfőjétől a Moszkva térre teszi át székhelyét, s az 5-ös járatnak is itt lesz az egyik végállomása. Az útvonal-rövidítés eredményeként felszabaduló járműveket a főváros — és a II. kerület — más pontjain tárt karokkal várják. A 11-es járat vonalát viszont a Batthyány térig hosszabbítják meg, s remélhetőleg sűrítik is. A felszíni metróállomás révén a megszépülő Moszkva tér is a II. kerületet gyarapítja.

A szentendrei HÉV föld alá bújtatásától joggal várható, hogy a Margit-híd budai bejáratánál valamelyest csökken majd a kereskedelmi és szolgáltató egységek gyakran túrhetetlen zsúfoltsága. Más kérdés, hogy a Batthyány térről HÉV-vel érkező utastömeg számára a tervezett ABC-áruházra, üzletre igen nagy szükség lesz — ez viszont már az I. kerületiek gondja.

Egyébként a Mártírok útja, a budai nagykörút forgalma, hőmpolygó autóradata indokoltá tenné a közlekedési körülmények mielőbbi normalizálását. A Margit-hidon és budai hídfőjében az építkezések okozta megrázkódtatás sebei begyógyulnak az év végére, de a Mártírok útja további, sürgős korszerűsítése elengedhetetlen. A keskenynek bizonyuló, kockaköves úttest, a jelzőlámpa rendszer tökéletesítése, a járókelők számára hosszadalmas és balesetveszélyes átkelési lehetőségek mind tarthatatlanabb helyzetet teremtenek. Az átépítés idejére a Horvát utca — Fazekas utca — Csalogány utca pótvonalon kinálkozik az egyetlen lehetséges megoldásnak; a rendezés már meg is kezdődött. Megindult a Víziváros teljes rekonstrukciója is, ez átmenetileg komplikáltabbá, nehezebbé teszi a lakosok mindennapos életét,

mozgását. Amíg az új, modern városrész kibontakozik, el kell viselniük a Kacska utca, a Horvát utca, a Kapás utca úttestjének bontásával járó „ostromállapotot”, a közművesítés és az új útvonal kialakításának előzményeit. Annyi mindenesetre már látható, hogy a Csalogány utca révén — a Fő utcától a Medve utcáig — széles, minden igényt kielégítő útszakasz készül. Maga a Csalogány utca a Víziváros tengelye lesz: a várható nagy forgalomra számítva osztottpályás útvonalnak tervezték meg. Sajnos, az utcát teljes hosszban, a Széna térig, ma még nem lehetséges kiépíteni, mert az útban álló épületek lebontásának költségei meghaladják a főváros és a kerület erejét. Egyelőre egyirányúsítással oldják meg majd a forgalmat a szóban forgó szakaszon. Az utca másik végén, a Bem rakpartnál és a Fő utca kereszteződésénél fényjelzéses forgalomirányítókat, az úttest közepén pedig zöld elválasztósávot építenek. Mindehhez csak annyit kell hozzáfűzni: az ütem meggyorsítása nemcsak II. kerületi, hanem budai, budapesti érdek lenne.

Egyetlen nagyüzem

Utóljára szólunk a kerület olyan specialitására, amely valóban egyedülálló a fővárosban: a II. kerületben összesen egy nagyüzem, a Ganz Villamossági Művek található. Annak, hogy négyezer dolgozója ellenére sem kölcsönöz valamiféle ipari övezeti jellegűt a kerületnek, előnyei, hátrányai egyaránt megmutatkoznak. A levegős zöldterületek lakosai nem is kérnek többet a zajos, füstös iparból; meg kell jegyezni, hogy a gyár példamutató megértést tanúsított a kerületi lakosok iránt, amikor a tanács tagok által tolmácsolott panaszok nyomán áttért az olajtüzelésre, s vidékre telepítette zajos üzemait. Patronálás szempontjából viszont ez az egy üzem vajmi keveset tud nyújtani a lakóterületnek, s ha csupán a hiányzó bölcsődékre, óvodákra gondolunk, sajnálni kell a kerület „iparszegénységét”. Még szerencse, hogy olyan intézmények, mint a Távközlési Kutató Intézet, az Aszfaltútépítő Vállalat központja, az Energia-gazdálkodási Intézet részt vállaltak a kerületi tanács anyagi gondjainak enyhítéséből.

Boldog lehet-e végtére is a II. kerület? Megítélés dolga. Mindenesetre azt kívánjuk, e városrésznek, amit a fővárosnak: gazdagodjék tovább, s őrizze meg szépségét.